

Nektarodárné porosty v zemědělství

Ing. Petr Štěpánek, Ph.D.; Agromanuál

Funkcí konvenčního zemědělství je nejen zajistit dostatek potravin pro obyvatele, ale také pečovat o obhospodařovanou krajinu. Jedinečnou možností s příznivým dopadem na vzhled krajiny a na volně žijící užitečný hmyz je zakládání nektarodárných biopásů. Zakládání těchto ploch je podpořeno dotacemi a kromě pozitivního přínosu životnímu prostředí představuje i rentabilní způsob pěstování.

Průkopníkem využití nektarodárných biopásů v našich podmínkách je společnost BASF, která na konci června na pokusné stanici v Lukavci u Pacova prezentovala ukázkové bloky se směskami a plodinami pro Agro-envi opatření a Greening. Společného projektu se kromě BASF účastní také Česká zemědělská univerzita, Výzkumný ústav rostlinné výroby a Výzkumný ústav pícninářský.

Záštitu nad polním dnem i nad celým projektem převzala Susann Kluge, ředitelka agro divize společnosti BASF pro Českou a Slovenskou republiku. Po úvodním přivítání paní ředitelka zhodnotila důvody a cíle celého projektu, který započal v roce 2012 a je nadále rozvíjen. Tato akce byla prvním polním dnem společnosti s problematikou trvale udržitelného zemědělství. Snaha je nejenom ukázat množství variant, ale také získat od praktických zemědělců názory a podněty pro další směřování projektu. Cílem celého projektu je hledat řešení, jak správně vybalancovat sociálně-ekonomické a ekologické fungování celého odvětví zemědělství. Představená plocha je součástí celoevropské sítě pokusných farem BASF, kde je problematika udržitelného zemědělství ověřována, demonstrována a dále rozvíjena jako součást tradičního zemědělství.

Na pokusné farmě nebyly založeny pouze pokusné parcely, ale i biopásy a jiné kvetoucí porosty uplatnitelné v rámci greeningu na běžné ploše, kde je ověřována možnost využití jednotlivých směsí. Právě **složení směsi** rozhoduje o úspěšnosti pěstování v různých podmínkách a na jejich sestavování se podílí Výzkumný ústav pícninářský v Troubsku. Proto byly i vyvinuty směsi např. pro zamokřené okraje, zastíněné části atd., uvedl při představení projek-

tu dr. Daniel Nerad z BASF a Václav Veleta z Pokusné stanice v Lukavci.

Nektarodárné porosty, které mají rovněž významnou **půdoochrannou funkci**, je možné vysévat v rámci fungujících Agro-envi opatření Krmný a Nektarodárný biopás. Možnosti k zakládání podobných porostů skýtají ale také tzv. plochy v ekologickém zájmu (EFA) v rámci **Greeningu**, na jehož splnění je vázána velká část podpor na plochu. Mohou jimi být souvratě, zelené úhory, plodiny vázající dusík nebo meziplodiny, uvedla při svém vystoupení Ing. Anna Šrámková z České zemědělské univerzity, která je odborným vedoucím celého projektu. Díky účelnému přístupu k výběru ploch pro tyto mimprodukční porosty, je možné ekonomicky využít této příležitosti, kdy zejména u biopásů finanční podpora velmi dobře vyvažuje ušlý zisk z produkce na dané ploše. Právě hůře obdělávané plochy nebo ochranná pásma s omezenými možnostmi chemické ochrany rostlin jsou příležitostí pro uplatnění a racionálního využití. Plochy mohou být zakládány pouze na okrajích anebo části pozemku. Přínosem porostů, které ve většině případů obsahují jeteloviny, je ochrana půdy, přívod živin a v neposlední řadě podpora užitečných organismů, ať již se jedná o opylovače, tak i přirozené nepřátele běžných škůdců. Vedlejším přínosem je zlepšení vnímání u veřejnosti, kde je velkoplošné zemědělství vnímáno spíše negativně. Nektarodárné plochy mají také přínos pro okolní včelaře a na mnoha místech se rozvíjí i využívání vlastních včelstev zemědělskými společnostmi, kde mohou včely nalézt kvalitní a díky dlouhodobému kvetení i trvalou pastvu na jinak monotónních plochách.

Při zakládání porostů je třeba mít na paměti, že se jedná sice o časově nenáročnou plochu, ale je nutný

důkladný přístup k jejich zakládání, aby bylo dosaženo očekávaného efektu. Základem je výběr pozemku, kde by se neměly vyskytovat vytrvalé plevele, proti kterým je třeba zasáhnout před založením. O úspěšnosti dále rozhoduje založení porostu a správné vzejití. Prezentována byla ukázka založení shodné směsi v letním a jarním výsevu, kdy právě nedostatek vláhy způsobil diametrální odlišnost druhového složení obou ploch. U Agro-envi opatření Nektarodárné biopásy je třeba vhodně provést seč a zajistit odvoz posečené hmoty z pozemku. Seč je u víceletých směsí obecně doporučována, aby byl zajištěn optimální růst a kvetení. Při ponechání většího objemu posečené hmoty na pozemku může dojít k redukci vyskytujících se druhů a především podíl jetelovin se může snížit.

Opylovači patří mezi nenahraditelné pomocníky při opylování zemědělských plodin. Mezi opylovače se řadí nejen včela medonosná, ale i čmeláci, volně žijící včely a mnoho dalších druhů. Je prokázáno, že při nedostatku včel poklesne výnos řepky o 5–30 % v závislosti na odrůdě a průběhu počasí. Mnohem dramatičtější je situace u ovocných stromů, kde může dojít ke snížení výnosu až o 90 %.

Z pohledu včelaře zhodnotil využití nektarodárných biopásů Ing. Václav Jirka, který chová včely v okolí Jaroměře a má téměř 150 včelstev. Při používání prostředků ochrany rostlin je třeba dodržovat **zásady ochrany včel** a mít na paměti, že i v nekvetoucím porostu mohou být kvetoucí plevele, které se stanou pastvou včel a stávají se rizikem pro celá včelstva. Nebezpečí hrozí především z důvodu, že včela po přiletu do úlu předá dále kontaminovanou snůšku a může tak dojít velmi rychle ke kolapsu celého včelstva. Proto jsou z pohledu včel mnohem nebezpečnější dlouze perzistentní insekticidy, které mohou dlouho kolovat mezi včelami v úlu. Škodám lze zabránit především dobrou komunikací mezi zemědělci

Susann Kluge, ředitelka agro divize společnosti BASF pro Českou a Slovenskou republiku, podporuje rozvoj udržitelného zemědělství a využití nektarodárných biopásů

a včelaři. Protože u nás je velmi čtené zastoupení včelařů, je třeba u všech porostů předpokládat, že do vzdálenosti 5 km od pozemku se nějaké včelstvo nachází. Proto před aplikací nebezpečného přípravku je třeba včas varovat okolní včelaře. Je také třeba mít na paměti, že mícháním přípravků se zvyšuje stupeň nebezpečí pro včely o jeden stupeň.

Představení zakončil Bertrand Debret, který na své předchozí pozici ve firmě vedl oddělení udržitelného rozvoje ve Francii a nyní má v této problematice na starosti střední a východní Evropu. Součástí projektu jsou nejenom biopásy či kvetoucí úhory, ale také využití dalších opatření jako je výsadba křovin v okolí sloupů elektrického vedení, instalace ptačích budek a hmyzích hotelů a další. Tato práce má na sledovaných lokalitách pozitivní efekt nejenom u opylovačů, kde dochází ke značnému nárůstu populací v porovnání s běžnými plochami, ale i u koroptví, které byly sledovány ve Velké Británii, kde v rámci projektu byly populace mnohem početnější než na běžných plochách a to se potvrdilo několik let po sobě. Celý projekt má mnohem širší dopad, kdy díky vzájemné komunikaci dochází nejenom ke zlepšení vztahů s okolím, ale také se získává významný nástroj pro další argumentaci při vyjednávání podmínek pro další fungování celého systému zemědělství.

»